

Svećenici glagoljaši i njihova ostavština. Zbornik radova sa znanstvenog kolokvija održanog 20. listopada 2017. godine u Zavodu za povijesne znanosti HAZU u Zadru, Tado ORŠOLIĆ – Grozdana FRANOV-ŽIVKOVIĆ (ur.), Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb – Zadar, 2020., 229 str.

Dana 20. listopada 2017. godine održan je u Zadru znanstveni kolokvij *Svećenici glagoljaši i njihova ostavština* u organizaciji Zavoda za povijesne znanosti HAZU i Udruge glagoljaša Zadar te u suorganizaciji s Odjelom za informacijske znanosti Sveučilišta u Zadru i Provincijom franjevac trećoredaca glagoljaša. Iz potonjeg kolokvija proizašao je istoimeni zbornik radova otisnut 2020. godine. Zbornik sadrži dvanaest znanstvenih radova koji problematiziraju crkveno i društveno djelovanje svećenika glagoljaša od 16. do 20. stoljeća i njihovu ostavštinu s područja Šibenske biskupije i Krčke biskupije te Zadarske nadbiskupije.

Glagoljica je ostavila neizbrisiv trag u hrvatskoj kulturi i na hrvatski nacionalni te kulturni identitet. Prisutna je u hrvatskim krajevima od misije Ćirila i Metoda te njihovih učenika i koristila se u svim područjima društvenog života. Tako ju nalazimo u književnosti, različitim oporukama, ugovorima, notarskim zapisima, zakonicima, a ponajviše u liturgijskim knjigama i samoj liturgiji. Nositelji pismenosti i širenja glagoljice te staroslavenskog jezika bili su svećenici glagoljaši. Zahvaljujući njima sačuvani su brojni administrativni dokumenti, književna djela, zapisi, knjige različite tematike na glagoljici. Stoga je ovaj zbornik radova nastojao dati prilog boljem razumijevanju uloge svećenika glagoljaša, njihove djelatnosti na crkvenom području, u znanosti, te na društveno-političkom i kulturnom području i svakodnevnom životu.

Prvi je rad »Svećenici glagoljaši na području Šibenske biskupije u vrijeme biskupa Vicencija Arrigonija (1599. – 1626.)« (9–21) Kristijana Jurana u kojem autor nastoji rasvijetliti zastupljenost glagoljaške liturgije i glagoljske pismenosti u Šibenskoj biskupiji za biskupa Vincencija Arrigonija.

Slijedi rad Ivice Vigata »Grafetičke posebnosti rukopisa don Franića Frtunića sa Silbe« (23–34) u kojem uspoređuje grafetičke osobnosti Frtunićeva rukopisa s onima ostalih pisara sa Silbe i susjednih otoka te zaključuje kako Frtunićev duktus može biti odraz školovanja izvan Silbe, stoga nije ostavio znatniji utjecaj na pisanje mlađih pisara.

Zdenko Dundović u radu »Svakodnevni život svećenika glagoljaša u 18. stoljeću na prostoru Zadarske i Ninske biskupije – komparacija života na otoku i u zaleđu« (35–56) razmatra svakodnevnicu glagoljaškog svećenstva na području Zadarske biskupije i Ninske biskupije, a na osnovi građe pohranjene u arhivima potonjih biskupija. Autor daje osvrt na ekonomsko stanje klera, što dovodi u izravnu vezu s mogućnostima pastoralne djelatnosti glagoljaškog svećenstva, te dokazuje da je ekonomsko stanje svećenika na otocima bilo povoljnije negoli onih na zadarskom kopnenom području.

Tomislav Galović rasvjetljuje ulogu svećenika glagoljaša u obrazovanju na primjeru dvojice glagoljaša iz Dubašnice na otoku Krku (Ivan Kraljić i Pavao Milović), a koji su dali značajan obol razvoju pismenosti tog područja: »Dva popa glagoljaša iz Dubašnice na otoku Krku i njihove škole: Ivan Kraljić – Skutlić i Pavao Milović – Jurović« (57–85).

Više o dosad široj javnosti nepoznatom svećeniku glagoljašu don Juri Čubanovu Vlahoviću koji dolazi iz Ugljana, rasadnika svećenika glagoljaša, doznajemo iz rada Grozdane Franov-Živković »Don Jure Čubanov (Sutomišćica, 1760. – Lukoran, 1830.)« (87–110).

Mate Bobanović istražio je ostavštinu don Luke Jelića pohranjenu u Arheološkom muzeju u Splitu u radu »Glagoljaška ostavština don Luke Jelića« (111–138). Riječ je o dokumentima iz različitih područja znanosti, nedovršenim radovima te građi u rukopisu.

Prijepore između tribanjskog župnika Lovre Dražića i zadarskog nadbiskupa Grgura Rajčevića oko uporabe staroslavenskog jezika u liturgiji 1897. i 1898. godine prikazao je Ante Gverić u radu »Kad glagoljica uzrokuje sukobe: slučaj don Lovre Dražića i nadbiskupa Grgura Rajčevića« (139–150).

Danijela Deković je u članku »Glagoljska rukopisna građa don Kažimira Perkovića pohranjena u Zavičajnom muzeju Biograd na Moru« (151–175) predstavila biografske podatke o Kažimitu Perkoviću te njegovu do sada neistraženu ostavštinu.

Izak Šprlja piše o tri župnika glagoljaša (Šime Maronić, Marko Cvitanović i Ivo Bareša) u prilogu »Tri svećenika glagoljaša koji su prenijeli glagoljaški napjev *Otče naš* u misi iz svećeničke pjevačke službe u pučko liturgijsko pjevanje« (175183).

Pavo Kero je u svojem prilogu, koji su zbog njegove smrti dovršili urednici zbornika Tado Oršolić i Grozdana Franov Živković, ukazao na djelatnost zadarskih svećenika glagoljaša u 20. stoljeću, »Svećenici glagoljaši sa zadarskog područja u 20. stoljeću« (185–206).

U radu »Izvori podataka o zadarskim svećenicima glagoljašima i njihova vidljivost kroz portal *Pisana baština*« (207–227) autorica Marijana Tomić prikazuje rezultate istraživanja provedenih u sklopu interdisciplinarnog međunarodnog znanstvenog projekta *Digitalizacija, bibliografska obrada i istraživanje tekstova zadarsko-šibenskog područja iz razdoblja do kraja 19. st. pisanih glagoljicom, bosančicom i latinicom (Pisana baština)* te prikazuje integriranu bazu podataka s naglaskom na autoriziranim podacima o svećenicima glagoljašima zadarskog područja.

Posljednji je rad »Don Pavao Kero – glagoljaš zadarske nadbiskupije« (229–255) Tade Oršolića i Grozdane-Franov Živković u kojem nalazimo biografske podatke o don Keri, zaslužnom za očuvanje glagoljskih rukopisa na zadarskom području, te njegovu bibliografiju.

Ana Biočić